

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://www.finarbitr.cz>

Instituce

MetLife Europe d.a.c., soukromá společnost
s ručením omezeným na akcie, vedená
Irským obchodním rejstříkem u Úřadu pro
registraci společností v Dublinu pod číslem
415123, se sídlem na adrese '20 on Hatch',
Lower Hatch Street, Dublin 2, Irsko,
jednající prostřednictvím
MetLife Europe d.a.c., pobočka pro Českou
republiku
IČO 039 26 206
Purkyňova 2121/3
11000 Praha 1

Navrhovatel

Zástupce

Unie subjektů ochrany spotřebitelů a
investorů,
IČO 022 35 757
Washingtonova 1567/25
Nové Město
11000 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/118/2014 - 2
Praha 18. 1. 2018

N á l e z

Finanční arbitř příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 11. 4. 2014 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ a vydání bezdůvodného obohacení ve výši 432.000 Kč, takto:

Návrh se podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.

Odůvodnění:

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Návrhem na zahájení řízení před finančním arbitrem se Navrhovatel domáhá vydání bezdůvodného obohacení z pojistné smlouvy o životním pojištění, kterou s Institucí uzavřel, protože pojistná smlouva je neplatná pro rozpor s dobrými mravy a proto, že Instituce neseznámila Navrhovatele s poplatkovou strukturou této pojistné smlouvy.

Finanční arbitř zjistil, že Navrhovatel s Institucí uzavřeli na základě Návrhu na uzavření pojistné smlouvy o životním pojištění s Aviva životní pojišťovnou, a.s. č. ■ ze dne 15. 5. 2003 (dále jen „Návrh na uzavření pojistné smlouvy“) pojistnou smlouvu č. ■, jejímž předmětem bylo pojištění pro případ smrti nebo dožití v rámci pojistného programu Osobní životní plán (dále jen „Pojistná smlouva“). K uzavření Pojistné smlouvy došlo v souladu s článkem 13 odst. 2 Všeobecných pojistných podmínek pro životní pojištění a připojištění

k němu společnosti AVIVA životní pojišťovna a.s., účinných od 1. 1. 2003 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“), okamžikem, kdy Navrhovatel obdržel sdělení Instituce o přijetí Návrhu na uzavření pojistné smlouvy ze dne 26. 5. 2003.

Pojistná smlouva je smlouvou, ve které se sjednává životní pojištění ve smyslu § 788 odst. 1 a § 816 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy (dále jen „občanský zákoník“).

Instituce namítá, že finanční arbitr není příslušný k rozhodnutí o nároku na vydání bezdůvodného obohacení z důvodu absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy uplatněného v řízení před finančním arbitrem Navrhovatelem. Instituce tvrdí, že otázku absolutní neplatnosti, která působí od počátku (kdy subjektivní práva a povinnosti z absolutně neplatného úkonu vůbec nevzniknou), je třeba posuzovat jako předběžnou otázku. V této souvislosti dále Instituce zdůrazňuje, že v případě sporu o vydání bezdůvodného obohacení z absolutně neplatného právního úkonu nejde o spor ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi, jelikož nejde o spor z životního pojištění mezi pojišťovnou nebo pojišťovacím zprostředkovatelem a zájemcem o pojištění, pojistníkem, pojištěným, oprávněnou osobou nebo obmyšleným při nabízení, poskytování nebo zprostředkování životního pojištění. S ohledem na tyto skutečnosti Instituce požaduje zastavení řízení podle ustanovení § 14 písm. a) zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr odkazuje na vymezení své příslušnosti v oblasti soukromého pojištění v § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi, podle něhož má od 1. 11. 2013 pravomoc rozhodovat i spory mezi spotřebitelem a pojistitelem nebo pojišťovacím zprostředkovatelem „*při nabízení, poskytování nebo zprostředkování životního pojištění, ...*“. Stejným způsobem zákonodárce vymežil působnost finančního arbitra k řešení sporů i v jiných segmentech finančního trhu, když například podle písm. c) téhož ustanovení finanční arbitr rozhoduje spory „*při nabízení, poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru ...*“.

Skutečnost, že posouzení sporu, který vznikl při nabízení, poskytování nebo zprostředkování finanční služby, znamená ve vztahu k vymezení příslušnosti finančního arbitra rovněž posouzení sporu o platnosti smlouvy o finanční službě a vypořádání bezdůvodného obohacení vyplývajícího z případné neplatnosti takové smlouvy, postavil na jisto správní soud, který se touto otázkou zabýval v rámci soudního přezkumu příslušnosti finančního arbitra iniciovaného na základě obdobné námítky jiné finanční instituce (otázkou příslušnosti finančního arbitra k řešení sporu o vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy o zprostředkování spotřebitelského úvěru).

Finanční arbitr odkazuje na závěry Městského soudu v Praze v rozhodnutí ze dne 25. 2. 2016, sp. zn. 8 Af 7/2015, že „*samotná skutečnost, že se spor týká bezdůvodného obohacení, jej z působnosti finančního arbitra nevyjímá, [...] K naplnění Smlouvy o konzultaci v daném případě nedošlo, a tato smlouva byla pro podstatný a omluvitelný omyl na straně klienta neplatná. [...] Spor o vrácení zaplacené částky 6.500 Kč je sporem mezi věřitelem a spotřebitelem při nabízení, poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru, neboť k jejímu zaplacení došlo v bezprostřední souvislosti se zprostředkováním úvěru mezi spotřebitelem (klientem) a věřitelem (žalobcem). Finanční arbitr byl proto v souladu s § 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi věcně příslušný k jeho rozhodnutí*“. Z poslední doby pak finanční arbitr odkazuje na závěry v rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 8 Co 88/2017.

Finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel v předmětném smluvním vztahu s Institucí nevystupoval jako fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání. Navrhovatel je spotřebitelem a může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel uzavřel Pojistnou smlouvu se společností jednající pod obchodní firmou Aviva životní pojišťovna a.s., která ke dni uzavření Pojistné smlouvy měla v obchodním rejstříku zapsaný předmět podnikání „...pojišťovací činnosti dle § 7 odst. 3 zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů: v rozsahu pojistných odvětví 1, 4 a 6 životních pojištění uvedených v části A přílohy zákona o pojišťovnictví...“, která zanikla fúzí sloučením se společností MetLife pojišťovna a.s. (dříve Amcico pojišťovna a.s.), IČO 45794944, se sídlem V Celnici 1028/10, 117 21 Praha 1, která zanikla v důsledku přeshraniční fúze sloučením s Institucí. Instituce na základě této fúze vstoupila do práv a povinností vyplývajících z Pojistné smlouvy. Finanční arbitr z veřejného seznamu obchodního rejstříku zjistil, že Instituce je společností zapsanou v obchodním rejstříku s předmětem podnikání zahrnující mimo jiné pojišťovací činnost, Instituce tak jako pojistitel z Pojistné smlouvy může být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je finanční arbitr příslušný, neboť se jedná o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem při poskytování životního pojištění ve smyslu § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českých soudů.

4. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že ho Instituce ani pojišťovací zprostředkovatel ■ (dále jen „Pojišťovací zprostředkovatel“) neinformovali o významu všeobecných či dalších pojistných podmínek, že jeho vklady mohou být sníženy v důsledku vlivu obchodování na kapitálovém trhu či jakkoliv jinak, o podkladových aktivech jednotlivých fondů, principech a rizicích příslušných finančních nástrojů, vývoji jednotlivých fondů, ani o rozdílu mezi běžným a mimořádným pojistným.

Navrhovatel namítá, že Pojišťovací zprostředkovatel nevyhodnotil jeho investiční cíle, finanční zázemí, znalosti a zkušenosti nutné pro posouzení souvisejících rizik, naopak mu uzavíraný produkt prezentoval jako vhodný ke zhodnocení finančních prostředků.

Navrhovatel argumentuje, že investiční životní pojištění podléhá regulaci zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu (dále jen „zákon o podnikání na kapitálovém trhu“), protože Instituce Navrhovateli prostřednictvím Pojistné smlouvy de facto umožňuje obchodovat na kapitálovém trhu. Navrhovatel dovozuje, že Instituce jednala v rozporu se zákonem o podnikání na kapitálovém trhu a v rozporu se zákonem č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“).

Navrhovatel tvrdí, že prostudoval Pojistnou smlouvu, ale podrobně neprostudoval ujednání pojistných podmínek, protože mu byly předány až bezprostředně před podpisem Pojistné smlouvy a jejich význam Pojišťovací zprostředkovatel bagatelizoval.

Navrhovatel tvrdí, že mu Instituce (a to ani prostřednictvím Pojišťovacího zprostředkovatele) neposkytla relevantní informace ohledně ceny produktu, když mu srozumitelně nesdělila výši poplatků a provizí a že jsou tyto hrazeny z plateb Navrhovatele provedených v prvních dvou letech pojištění.

Navrhovatel výslovně upozorňuje i na tzv. alokační procento, u kterého „ani průměrně znalý klient nemohl seznát, že se de facto jedná o poplatek“.

Navrhovatel namítá, že Pojistná smlouva je neplatná, protože jasně a srozumitelně neurčuje poplatkovou strukturu produktu, a protože Instituce v nepřehledné a složitě formulované formě skryla ujednání, která jsou pro spotřebitele nevýhodná (poplatková struktura pojistného produktu je klientovi k dispozici pouze na jeho vyžádání, resp. je dohledatelná na webových stránkách pojišťovny). Navrhovatel argumentuje, že výše poplatků je pro výnosnost investičního nástroje, tedy primárního zájmu Navrhovatele zhodnotit svůj majetek, naprosto stěžejní.

Navrhovatel tvrdí, že měl za to, že Pojistná smlouva žádné poplatky neobsahuje a dovozuje, že Instituce je odečítala po celou dobu trvání Pojistné smlouvy neoprávněně, když tyto informace Navrhovatel obdržel až na základě svého výslovného dotazu. Navrhovatel v této souvislosti odkazuje rovněž na § 56 odst. 3 písm. g) občanského zákoníku, podle něhož jsou nepřipustná ujednání smlouvy, která zavazují klienta k plnění podmínek, s nimiž se neměl možnost seznámit před uzavřením smlouvy.

Navrhovatel dovozuje, že Instituce svým shora popsaným jednáním porušila nejen zákon o podnikání na kapitálovém trhu, ale též zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“), protože uváděla „*nepravdivé, nedoložené, neúplné, nepřesné, nejasné, dvojsmyslné údaje a zamlčela údaje o skutečných vlastnostech poskytnuté služby.*“ a toto jednání Instituce naplnilo skutkovou podstatu správního deliktu klamání spotřebitele.

Navrhovatel dovozuje, že Instituce ve vztahu k němu jednala i v rozporu s dobrými mravy, když jednala v zájmu dosažení svého co nejvyššího zisku, nikoliv v jeho zájmu.

Navrhovatel spatřuje v jednání Instituce důvody pro vyslovení absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy a požaduje vydání bezdůvodného obohacení ve výši 432.000 Kč, které odpovídá celkovému pojistnému zaplacenému na Pojistnou smlouvu; v této souvislosti Navrhovatel tvrdí, že okamžik, kdy se prokazatelně dozvěděl, že došlo ke snížení jeho majetku na základě porušení zákonných povinností, a že „*je možno účelně se svého práva domáhat prostřednictvím soudu a finančního arbitra, a kdo se na její úkor obohatil, bylo dne 8. 4. 2014.*“ V jiné části návrhu Navrhovatel tvrdí, že o tom, „*že pojistníkovi vznikla v důsledku nakládání pojistitele s finančními prostředky pojistníka v rozporu s poskytnutými informacemi škoda, se pojistník dozvěděl z kalkulace odkupného, která mu byla pojistitelem zaslána dne 13. 8. 2012.*“ Změnu okamžiku, kdy se Navrhovatel dozvěděl o tom, že došlo ke snížení jeho majetku, pak Navrhovatel zdůvodňuje administrativní chybou svého zástupce.

K Institucí vznesené námitce promlčení jeho nároku domáhat se neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení, Navrhovatel argumentuje, že je v rozporu s dobrými mravy a že jsou dány zvláštní okolnosti pro odmítnutí námitky promlčení, protože „*[ú]prava odbytného/odkupného jakožto práva na plnění z pojištění, plynoucí z pojistných podmínek Instituce, stejně tak poplatková struktura (nákladovost) produktu životního pojištění je neurčitá a zavádějící a pro spotřebitele (Navrhovatele) zcela nejasná a nepochopitelná. V této situaci nelze k tíži Navrhovatele klást to, že svůj nárok uplatnil až po skončení běhu promlčecí lhůty.*“

Navrhovatel potvrzuje, že pojistnou smlouvu ukončil dne 29. 8. 2012 výpovědí poté, co zjistil, že informace, které mu Instituce poskytla v rámci uzavírání Pojistné smlouvy, byly neúplné, že Pojistná smlouva zanikla ke dni 7. 9. 2012 a že mu Instituce při ukončení Pojistné smlouvy vyplatila částku ve výši 249.875 Kč.

6. Tvrzení Instituce

Instituce potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela Pojistnou smlouvu.

Instituce namítá, že Navrhovatel používá terminologii zavedenou až zákonem o pojistné smlouvě a zákonem č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí, ve znění pozdějších předpisů, jejichž aplikace na samotné uzavírání Pojistné smlouvy by byla jednoznačným zavedením principu retroaktivity do českého právního řádu.

Instituce argumentuje, že na Navrhovatele je třeba pohlížet minimálně jako na průměrného spotřebitele, tj. spotřebitele, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný. Instituce demonstruje zkušenosti Navrhovatele na základě jeho vzdělání, vykonávané činnosti „*experta na oblast komunikace a transformačního koučinku*“, dále toho, že vlastní živnostenské oprávnění pro předmět podnikání Psychologické poradenství a diagnostika a je jednatelem a společníkem dvou obchodních společností.

Instituce argumentuje, že pojištění se řídí vlastní právní úpravou, přičemž v roce 2003 (tj. v době uzavření Pojistné smlouvy) se informační povinnost podle zákona o podnikání na kapitálovém trhu v žádném případě nevztahovala na poskytování pojistných produktů a citovaný zákon nebyl ještě v účinnosti. Instituce zpochybňuje příslušnost finančního arbitra k rozhodování sporů vyplývajících ze zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

Instituce namítá, že pokud jde o výši poplatků spojených se sjednáním Pojistné smlouvy, přistoupil Navrhovatel v souladu se zákonnou úpravou platnou v době jejího uzavření na smluvní podmínky, ve kterých byla cena nabízeného produktu jednoznačně určitá, stejně jako byla určitá informace o tom, jak se na dané ceně projeví poplatky. Instituce tvrdí, že aktuální sazebník poplatků byl vždy dostupný na vyžádání klientů nebo na internetových stránkách Instituce. V této souvislosti Instituce argumentuje, že po celou dobu trvání Pojistné smlouvy byly Navrhovateli účtovány pouze dva poplatky, a to poplatek inkasní a administrativní. Oba tyto poplatky jsou definovány ve Smluvních ujednáních, jejichž převzetí Navrhovatel stvrdil, čímž došlo k jejich řádnému sjednání mezi Navrhovatelem a Institucí. Skutečnost, že konkrétní výše poplatků je v sazebníku poplatků, nemůže způsobit, aby tyto poplatky nebyly považovány za součást Pojistné smlouvy.

Instituce dále namítá, že jak inkasní, tak administrativní poplatek jsou již zahrnutы v pojistném, jeho výši odsouhlasily obě strany smlouvy a navíc byly tyto poplatky zohledněny v modelovém příkladu, který byl Navrhovateli předložen před uzavřením Pojistné smlouvy.

Instituce namítá, že poplatky nejsou samostatně oddělitelné od ceny za předmět plnění, takže nejsou podle § 56 odst. 2 občanského zákoníku finančním arbitrem přezkoumatelné.

Co se týče správního poplatku, Instituce odkazuje, že ujednání v článku 13 odst. 1 Smluvních ujednání je naprosto určité, kdy již jazykovým výkladem lze dovodit, že smluvní strany sjednaly právo Instituce účtovat Navrhovateli poplatek, sjednaly právo Instituce stanovit výši tohoto poplatku (Instituce to konkrétně dovozuje ze slov „*stanovené pojistitelem*“) a sjednaly způsob jakým má pojistitel stanovit výši poplatku (kdy tento by neměl převyšovat přiměřené administrativní náklady). Obdobně Instituce argumentuje i k inkasnímu poplatku.

Co se týče poplatku na riziko smrti, Instituce upozorňuje, že zaplacené pojistné se stává majetkem pojišťovny a je poté na ní, jak s ním naloží. Podle Instituce „*[j]e-li ujednáno, že matematicko-pojistnou metodou určí tu část pojistného, která je použita ke krytí rizik, pak nelze napadnout toto ujednání za neurčitě či nesrozumitelně*“.

Instituce upozorňuje, že pokud by ujednání o poplatku na krytí rizika smrti ad absurdum bylo podle finančního arbitra neplatné, musely by být následně neplatné veškeré kapitálové pojistné smlouvy, kde není výslovně rozdělena část pojistného sloužícího ke krytí rizik a část pojistného vytvářející rezervu. Rizikové pojistné se podle Instituce může změnit vzhledem

k počtu pojištěných, průměrného věku, škodovosti ve skupině atp., pro dodržení vlastní finanční stability musí Instituce měnit i výši rizikových poplatků. Instituce uzavírá: „*Domnívá-li by se finanční arbitr, že výše rizikového poplatku musí být pevně dána v neměnném dokumentu už od počátku pojištění, znemožnil by tím dlouhodobé pojišťování za současného udržení finanční stability pojišťoven.*“

K poplatkům Instituce argumentuje, že (i vzhledem k několika fúzím a změnám právní subjektivity Instituce) „*[[Je nezbytné, legitimní a očekávatelné, aby byla v pojistných podmínkách ukotvena určitá míra flexibility – právě tuto flexibilitu zajišťuje srozumitelné a určité ujednání, že je pojistitel oprávněn určit výši daných poplatků a že tyto poplatky musí být určeny daným způsobem (tzn. přiměřeně nákladům na přijetí platby či správu smlouvy, resp. matematicko-pojistnými metodami). S plynutím času se pak může měnit konkrétní výše poplatku, stejně jako způsob, jakým je tato konkrétní výše sdělena, přičemž tyto skutečnosti nemají vliv na platnost ujednání o těchto poplatcích ani pro pravidlo určení jejich výše.*“

Instituce potvrzuje, že Navrhovatel na pojistném zaplatil celkem 432.000 Kč, avšak současně upozorňuje, že v případě neplatnosti Pojistné smlouvy by i jí vznikl nárok na vydání bezdůvodného obohacení ve výši 249.845 Kč (vyplacené odkupné) a dále peněžité náhrady za výkony, jež poskytla Navrhovateli na základě Pojistné smlouvy. Zde Instituce odkazuje mj. na to, že po celou dobu trvání Pojistné smlouvy Navrhovateli poskytovala pojistnou ochranu a byla připravena poskytnout pojistné plnění, a dále na to, že činila změny Pojistné smlouvy, zasílala potvrzení, čímž jí vznikly náklady se vznikem a správou Pojistné smlouvy.

Instituce odmítá, že by uzavřená Pojistná smlouva byla v rozporu s dobrými mravy a argumentuje, že „*sankcí neplatnosti s poukazem na dobré mravy by měly být posuzovány jen ty smlouvy, které hrubě urážejí veřejné mínění, mravy společnosti a soudce.*“ Pojistná smlouva je podle Instituce tradičním zákonem regulovaný soukromoprávní vztah mezi subjekty pojištění, přičemž její uzavření je plně na vůli těchto subjektů.

Instituce z procesní opatrnosti vznáší námitku promlčení nároku Navrhovatele dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy či jakéhokoli jejího samostatného ujednání, a dále námitku promlčení nároku Navrhovatele domáhat se vydání bezdůvodného obohacení z titulu absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy, protože návrh na zahájení řízení Navrhovatel finančnímu arbitrovi doručil dne 11. 4. 2014. Nárok na vrácení všech poplatků stržených Navrhovateli před 11. 4. 2011 je tedy podle Instituce promlčen, a protože Instituce Navrhovateli strhla na administrativní a inkasní poplatky 6.175 Kč, je nepromlčeno 1.095 Kč.

7. Pokus o smír

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu, ale Navrhovatel trvá na úplném vyhovění svému návrhu na zahájení řízení a Instituce na jeho zamítnutí. Smírného řešení sporu se nepodařilo finančnímu arbitrovi dosáhnout.

8. Právní posouzení

Finanční arbitr je povinen podle § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr je orgán mimosoudního řešení spotřebitelských sporů na finančním trhu. Primárním cílem finančního arbitra je tam, kde je spotřebitel v právu, přivést strany sporu

ke smírnému řešení sporu tak, aby se spotřebitel nemusel obracet na soud a nemusel hradit náklady soudního řízení, protože řízení před finančním arbitrem je bezplatné. Proto musí finanční arbitr posoudit spor zásadně podle právních předpisů a nemůže působit ve prospěch ani jedné strany sporu. Pokud se nepodaří vyřešit spor smírně, vydá finanční arbitr rozhodnutí, které může strana sporu, která s ním nebude souhlasit, napadnout u soudu. Rozhodnutí finančního arbitra, kterým by neodůvodněně upřednostnil některou stranu sporu, by soud musel zrušit a velmi pravděpodobně neúspěšné straně sporu uložil náhradu nákladů soudního řízení.

Finanční arbitr rozhoduje podle práva, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, rozhodnutí finančního arbitra jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je posouzení nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení ve výši 432.000 Kč, protože Pojistná smlouva je neplatná.

8.1. *Návrh na určení vs. návrh na plnění*

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že „[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo.“ Podle § 142 odst. 2 správního řádu finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže „může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“.

Protože je rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu rozhodnutí smírčího orgánu zřízeného podle zvláštního právního předpisu podle části páté občanského soudního řádu, posuzuje finanční arbitr „nezbytnost“ určovacího návrhu analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví „[u]rčení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5054/2008, že „[n]aléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je dán zejména tehdy, kdy by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Jestliže však k porušení práva již došlo, a je tedy možno žalovat na splnění povinnosti, která z porušení práva vyplývá, nemá preventivní ochrana poskytovaná jinak podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. žádného smyslu. Proto žaloba domáhající se určení podle tohoto ustanovení nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.. Vyslovený předpoklad však nelze chápat obecně. Prokáže-li žalobce, že má právní zájem na tom, aby bylo určeno určité právo nebo právní poměr, přestože by mohl žalovat přímo na splnění povinnosti, nelze mu určovací žalobu odeprít. Za nedovolenou - při možnosti žaloby na plnění - lze považovat určovací žalobu jen tam, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž by vedla jen ke zbytečnému rozmnožování sporů.“

Jestliže se určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), nebo jestliže žaloba na plnění neřeší a ani nemůže řešit celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva, je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.“

Finanční arbitr rovněž odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1734/2013, dovodil, že „[ž]aloba na určení je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá (v souzené věci se žalobce nedomáhal určení neexistence závazkového právního vztahu /práva/, ale určení neplatnosti smlouvy). Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva. Pomocí určovací žaloby nelze řešit otázky, které mají význam jen pro jiné – dosud nezahájené nebo již probíhající – řízení (v němž je lze řešit jako předběžné otázky) nebo které mají být podle zákona řešeny v jiném řízení.“

Nevyšlovení neplatnosti Pojistné smlouvy ve výroku rozhodnutí v tomto případě nemá dopad, resp. není způsobilé založit pochybnost o právech a povinnostech, které by snad Navrhovatel a Instituce jako její smluvní strany mohli vůči sobě do budoucna mít nebo je vystavit riziku právní nejistoty ohledně jejich závazků, když se již necítí být Pojistnou smlouvou vázány a neposkytují si z ní žádná plnění. Samotný vznesený nárok na plnění řeší v tomto sporu celý obsah a dosah sporného vztahu (vydání bezdůvodného obohacení získaného za celou dobu trvání smluvního vztahu).

Právní zájem Navrhovatele na autoritativním určení neplatnosti Pojistné smlouvy tedy není, a proto postačí, aby finanční arbitr posoudil neplatnost Pojistné smlouvy jako předběžnou otázku.

8.2. Rozhodná právní úprava

Pojistnou smlouvu uzavřely strany sporu za účinnosti občanského zákoníku.

Podle § 72 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě, který nahradil s účinností od 1. 1. 2005 úpravu pojistné smlouvy v občanském zákoníku, platí, že „[p]rávní vztahy vzniklé z pojistných smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se řídí dosavadními právními předpisy (...)“, tedy občanským zákoníkem.

Podle § 3028 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), který nahradil s účinností od 1. 1. 2014 občanský zákoník i zákon o pojistné smlouvě, se tímto zákonem (myšleno novým občanským zákoníkem) „řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“ a podle odstavce 3 platí, že se právní poměry, na které se nevztahuje odstavec druhý (práva osobní, rodinná a věcná), a „vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona“ řídí dosavadními právními předpisy, tedy občanským zákoníkem.

Právní předpisy, na které se odvolává Navrhovatel (konkrétně se jedná o zákon o podnikání na kapitálovém trhu účinný od 1. 5. 2004 a zákon o pojistné smlouvě účinný od 1. 1. 2005), se na posuzovaný případ nemohou použít, protože je vzhledem k podpisu Návrhu na uzavření pojistné smlouvy dne 15. 5. 2003 nutné na pojistný vztah a samotné uzavření Pojistné smlouvy (včetně předsmlovních fází) použít právní předpisy platné a účinné v této době, nikoli předpisy pozdější. K tomu finanční arbitr odkazuje například na závěry Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 5 Afs 28/2003, že „[z]e samotné povahy práva vyplývá zásada, že právní normy nepůsobí zpětně; podle právní normy se zpravidla upravují jen ty právní vztahy, které vznikly po dni, kdy tato norma nabyla účinnosti. Každý ústavně přípustný případ retroaktivity je nutno *expressis verbis* zakotvit v zákoně. Jiný postup by znamenal rozpor se zásadami jasnosti a určitosti zákona, které představují součást principu právního státu (čl. 1 Ústavy České republiky). Znakem právního státu je právní jistota, ochrana důvěry občanů v právo, jejíž výrazem je mimo jiné i zákaz retroaktivity právních norem“.

8.3. Rozhodná smluvní úprava a obsah Pojistné smlouvy

Návrh Pojistné smlouvy na své čtvrté straně nad prohlášením pojistníka obsahuje prohlášení, že „[s]oučástí tohoto návrhu na uzavření pojistné smlouvy o životním pojištění jsou i její smluvní ujednání ve formě přílohy, a to Smluvní ujednání: (s rukou dopsaným textem – pozn. finančního arbitra) OZP 3.0.“, neboli Smluvní ujednání. V článku 1. odst. 2 Smluvních ujednání si pak strany sporu sjednaly, že „[t]oto pojištění se dále řídí Všeobecnými pojistnými podmínkami pro životní pojištění a připojištění k němu (...) a ustanoveními občanského zákoníku“.

Finanční arbitr nezjistil, že by se součástí právního vztahu založeného Pojistnou smlouvou nestaly Návrh na uzavření pojistné smlouvy, Všeobecné pojistné podmínky a Smluvní ujednání.

Ze Smluvních ujednání finanční arbitr zjistil, že si Navrhovatel a Instituce sjednali

- a) v čl. 11 odst. 1 Smluvních ujednání, že „[z] každé splátky běžného pojistného je před převedením pojistného na podíly odečtena částka, jejíž výše je určena pojistitelem (tzv. inkasní poplatek)“;
- b) v čl. 11 odst. 2 Smluvních ujednání, že „[č]ást běžného pojistného placeného pojistníkem (určená alokačním procentem podle odst. 3 tohoto článku) bude po odpočtu inkasního poplatku převedena na podíly jednotlivých programů investování, a to ve sjednaném poměru uvedeném na pojistce“;
- c) v čl. 11 odst. 3 Smluvních ujednání, že „[a]lokační procento pro běžné pojistné je v jednotlivých pojistných obdobích stanoveno takto:
 - 20 % každé splátky běžného pojistného za první pojistné období po odpočtu inkasního poplatku bude převedeno na podíly jednotlivých programů investování;
 - 90 % každé splátky běžného pojistného za druhé pojistné období po odpočtu inkasního poplatku bude převedeno na podíly jednotlivých programů investování;
 - nejméně 97 % každé splátky běžného pojistného za třetí a následující pojistná období po odpočtu inkasního poplatku bude převedeno na podíly jednotlivých programů investování; toto procento bude zvýšeno až o dva procentní body, pokud výše běžného pojistného na počátku pojištění přesáhne limity stanovené pojistitelem k tomuto datu“;
- d) v článku 2 Smluvních ujednání, že Programem investování je „[i]nterní program investování ustanovený výlučně pro účely investičního životního pojištění, který se řídí ustanoveními článků 30 až 33 těchto smluvních ujednání v případě standardního

programu investování, nebo jinými předpisy, které může pojistitel stanovit pro ostatní programy investování“;

- e) v článku 2 Smluvních ujednání, že podílem je „*[p]oměrný díl programu investování definovaný pro účely tohoto pojištění“;*
- f) v článku 2 Smluvních ujednání, že Podílový účet je „*[i]ndividuální účet spravovaný pojistitelem ke každé pojistné smlouvě, na nějž se připisují podíly jednotlivých programů investování vytvořené na základě zaplacení běžného, dodatečného běžného a mimořádného pojistného“;*
- g) v čl. 13 odst. 1 Smluvních ujednání, že „*[p]ojistitel odečte každý měsíc z podílového účtu část podílů vytvořených na základě zaplacení běžného pojistného. Hodnota takto odečítaných podílů odpovídá tzv. správnímu poplatku na administrativní náklady stanovenému pojistitelem“;*
- h) v čl. 13 odst. 2 Smluvních ujednání, že „*[p]ojistitel odečte každý měsíc z podílového účtu část podílů vytvořených na základě zaplacení běžného a dodatečného běžného pojistného. Hodnota takto odečítaných podílů odpovídá částce potřebné na úhradu rizika spojeného se životním pojištěním na následující měsíc, která je stanovena pojistitelem podle pojistně-matematických zásad“;*
- i) v čl. 13 odst. 3 Smluvních ujednání, že „*[p]ojistitel odečte každý měsíc z podílového účtu část podílů vytvořených na základě zaplacení běžného a dodatečného běžného pojistného. Hodnota takto odečítaných podílů odpovídá částce potřebné na úhradu rizika na následující měsíc spojeného s připojištěními, která jsou sjednána k pojištění, a stanovené pojistitelem podle pojistně-matematických zásad“;*
- j) v čl. 32 odst. 6 Smluvních ujednání, že „*[p]ojistitel je oprávněn odečíst od aktiv, k nimž je standardní program investování vztažen, poplatek související se správou aktiv, jehož výše nepřesáhne 2 % ročně z hodnoty těchto aktiv. Tento poplatek je odečítán po částech, a to při každém oceňování“;*
- k) v čl. 33 odst. 1 Smluvních ujednání, že „*[n]ákupní a prodejní cena podílů jednotlivých standardních programů investování je stanovována pojistitelem každý oceňovací den. Rozdíl mezi nákupní a prodejní cenou podílů činí 5 % z nákupní ceny podílů“.*

8.4. Skutková zjištění

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že si Navrhovatel a InSTITUTE v Pojistné smlouvě sjednali

- a) jako počátek pojištění den 26. 5. 2003 a konec pojištění podle článku 3 odst. 2 Smluvních ujednání jako „*výročí bezprostředně následující po dni, kdy pojištěný dosáhne věku šedesáti (60) let, není-li v pojistné smlouvě ujednáno jinak“*, tedy dobu 15 let;
- b) pojistnou částku 1.968.000 Kč, kdy v případě smrti pojištěného se InSTITUTE zavázala vyplatit obmyšlenému buď pojistné plnění ve výši sjednané pojistné částky snížené o nezaplacené běžné a dodatečné běžné pojistné, nebo pojistné plnění ve výši hodnoty podílů připsaných na podílovém účtu a vytvořených na základě zaplacení běžného a dodatečného běžného pojistného stanovené ke dni doručení oznámení pojistné události, a to vždy to pojistné plnění, které je vyšší. V souladu s článkem 7 odst. 1 Smluvních ujednání InSTITUTE pojistnou částku garantuje nejdéle po dobu deseti let od počátku pojištění. Pro případ, že se pojištěný dožije konce pojištění, zavázala se

Instituce vyplatit pojištěnému pojistné plnění, které je rovno hodnotě podílů (připsaných na podílovém účtu) stanovené v den konce pojištění;

- c) připojištění pro případ smrti úrazem a trvalého tělesného poškození následkem úrazu;
- d) celkové běžné roční pojistné ve výši 48.000 Kč a měsíční frekvenci jeho placení.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů dále zjistil, že

- e) Pojistná smlouva skončila na základě výpovědi Navrhovatele ke dni 7. 9. 2012, tedy po 9 letech od jejího uzavření;
- f) Navrhovatel zaplatil Instituci na pojistném celkem 432.000 Kč;
- g) Instituce vyplatila Navrhovateli odbytné ve výši 249.875 Kč;
- h) po dobu trvání Pojistné smlouvy Instituce Navrhovateli strhla za alokaci částku ve výši 47.043 Kč, za inkasní poplatek částku ve výši 1.315 Kč, za správní poplatek částku ve výši 4.860 Kč a částku potřebnou na úhradu rizika spojeného se životním pojištěním ve výši 71.984 Kč, tj. celkem 125.202 Kč.

8.5. *Námítka jednání v omylu, platnost Pojistné smlouvy*

Pokud jedna ze smluvních stran uzavřela smlouvu v omylu, může se v určitých případech z této smlouvy vyvázat, pokud se dovolá neplatnosti smlouvy pro omyl vůči druhé smluvní straně, jinými slovy, pokud druhé smluvní straně prokazatelně doručí své námítky vůči smlouvě a současně projeví vůli, že nechce být smlouvou dále vázána. Pokud tak neučiní, nebo tak učiní po uplynutí obecné promlčecí doby (3 roky) a druhá strana promlčení namítne, na smlouvu se hledí jako na platnou a strany si podle ní musí i nadále plnit.

Dovolání se relativní neplatnosti je právním jednáním a musí splňovat veškeré zákonem stanovené předpoklady. Předně musí jít o jednostranné, adresované právní jednání, které musí vyjadřovat jak skutečnost, že jde o uplatnění relativní neplatnosti, tak i vadu právního jednání, která v konkrétní věci způsobila namítanou relativní neplatnost. K podobě dovolání se relativní neplatnosti se vyjádřil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 20. 5. 2004, sp. zn. 32 Odo 722/2003, že „[p]rojev vůle, kterým se účastník relativní neplatnosti dovolává, musí vyjadřovat jak skutečnost, že jde o uplatnění relativní neplatnosti, tak i vadu právního úkonu, která v dané věci jeho relativní neplatnost způsobila. Přitom skutečnost, že účastník uplatňuje relativní neplatnost, vyplývá již z toho, že z jeho žalobního tvrzení se podává, že pro vadu právního úkonu, která má podle zákona za následek relativní neplatnost, nechce být účinky tohoto úkonu vázán“.

K námitce Navrhovatele stran omylu o povaze Pojistné smlouvy, tedy že sjednával spořicí produkt, finanční arbitr odkazuje na shromážděné podklady, resp. že strany sporu uzavřely Pojistnou smlouvu na základě Návrhu na uzavření pojistné smlouvy ze dne 15. 5. 2003, když k uzavření Pojistné smlouvy došlo dne, kdy Navrhovatel obdržel sdělení Instituce o přijetí Návrhu na uzavření pojistné smlouvy ze dne 26. 5. 2003. Téhož dne pak počala běžet promlčecí doba pro uplatnění práva dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy (srov. § 101 občanského zákoníku, podle něhož „[p]okud není v dalších ustanoveních uvedeno jinak, je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé“). Tato doba tedy uplynula již po 26. 5. 2006.

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, a Navrhovatel v řízení ani netvrdil, že by se Navrhovatel relativní neplatnosti Pojistné smlouvy domáhal dříve, než v řízení před finančním arbitrem. Navrhovatel podal návrh na zahájení řízení dne 11. 4. 2014, tedy téměř

osm let poté, co uplynula tříletá lhůta práva dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy. Nárok Navrhovatele je tedy, vzhledem k Institucí vznesené námitce, promlčen.

Navrhovatel tedy nemůže s námitkami ohledně svého uvedení v omyl o vlastnostech produktu investičního životního pojištění v řízení uspět.

Protože však Navrhovatel v návrhu tvrdí, že ho Instituce nedostatečně informovala o poplatkové struktuře včetně poplatku za alokaci pojistného, posoudil finanční arbitr celkovou nákladovost Pojistné smlouvy, resp. platnost jednotlivých ujednání o poplatcích spojených s Pojistnou smlouvou a způsob jejich vyjádření. V této souvislosti odkazuje finanční arbitr na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1993/2010, že „[k] důvodům absolutní neplatnosti právního úkonu soud přihlíží z úřední povinnosti jen tehdy, jsou-li z takového právního úkonu bez dalšího patrný (jako např. jde-li o právní úkon neurčitý nebo nesrozumitelný). Jinak je zkoumá (může zkoumat) jen na základě konkrétních tvrzení“ (popřípadě v dalších rozhodnutích např. ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 4043/2011, nebo ze dne 8. 2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 752/99).

Finanční arbitr zjistil, že poplatková struktura Pojistné smlouvy je popsána ve Smluvních ujednáních.

Pokud se jedná o tzv. inkasní poplatek, správní poplatek na administrativní náklady a částku potřebnou na úhradu rizika spojeného se životním pojištěním (dále jen „Poplatky“), Smluvní ujednání neobsahují jejich konkrétní výši ani způsob jejich výpočtu.

Finanční arbitr zjistil, že konkrétní výši Poplatků obsahují Sazebníky.

Podle § 788 odst. 2 občanského zákoníku platí, že „[s]oučástí pojistné smlouvy jsou všeobecné pojistné podmínky pojistitele (pojistné podmínky), na něž se pojistná smlouva odvolává, a které jsou k ní připojeny nebo byly před uzavřením smlouvy tomu, kdo s pojistitelem smlouvu uzavřel, sděleny“.

Pojistné smlouvy obecně tvoří dvě části, a to část individuální, jež se bude měnit v závislosti na konkrétní situaci (jméno a příjmení pojistníka, výše pojistného, pojistné částky, pojistné doby, apod.), a dále část, která bude stejná pro všechny zájemce o uzavření smluvního vztahu s Institucí.

Sazebníky odpovídají svou povahou pojistným podmínkám, a proto je třeba posoudit, zda a na základě jakého smluvního ujednání se Sazebníky skutečně staly součástí Pojistné smlouvy. Zcela jistě nelze na jedné straně tvrdit, že Sazebníky jsou závaznou součástí Pojistné smlouvy, na jejímž základě je Navrhovatel povinen hradit poplatky, a současně tvrdit, že by měly být Sazebníky něčím jiným než součástí pojistných podmínek, tedy jakousi třetí částí Pojistné smlouvy, na kterou však nedopadají žádná pravidla a s jejich obsahem Instituce nemusela Navrhovatele před podpisem Pojistné smlouvy prokazatelně seznámit.

Jak vyplývá z výše citovaného § 788 odst. 2 občanského zákoníku, Sazebníky nemohou být platnou součástí Pojistné smlouvy, když ta na něj v žádné své části neodkazuje a ani nezmiňuje, jakým způsobem se s nimi (a tedy i s Poplatky) Navrhovatel může seznámit.

Instituce v řízení neprokázala (a ani netvrdila), že byly Sazebníky připojeny k Pojistné smlouvě, Navrhovateli byl jejich obsah sdělen nebo s nimi Navrhovatele před uzavřením Pojistné smlouvy jinak seznámila a pouze konstatovala, že Sazebníky byly vždy dostupné na internetových stránkách Instituce a dále na vyžádání klientů.

Instituce tedy účtovala Navrhovateli Poplatky neoprávněně, protože si je s Navrhovatelem nesjednala.

Ujednání čl. 11 odst. 1, 13 odst. 1 a 2 Smluvních ujednání jsou tak ve smyslu § 37 občanského zákoníku neplatné pro neurčitost, podle něhož „[p]rávní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určité a srozumitelně; jinak je neplatný“.

Argument Instituce, že shledá-li finanční arbitr rizikový poplatek v tomto konkrétním případě neplatným, budou neplatné i všechny smlouvy kapitálového životního pojištění, je zcela lichý. V případě smlouvy kapitálového životního pojištění pojistník ví již v okamžiku podpisu pojistné smlouvy, v jaké výši bude pojišťovna pro případ pojistné události plnit a za to platí sjednané pojistné. Výše rizikového pojistného a případných dalších poplatků nemá na pojistné plnění v podstatě vliv. Naopak, v Pojistné smlouvě je pojistné plnění pro případ smrti po 10 roce trvání Pojistné smlouvy a pojistné plnění pro případ dožití závislé na hodnotě podílů připsaných na podílovém účtu.

Instituce mohla (ostatně jak činí i jiné pojišťovny na trhu) např. určit vzorec výpočtu částky potřebné na úhradu rizika spojeného s životním pojištěním, který by zohlednil zvýšení či snížení v průběhu pojistné doby, sjednat způsob možné změny Sazebníků a seznámení klienta s touto změnou atd. Dostatečně informovat klienta o všech nákladech, které ovlivňují výši pojistného plnění, jistě nenarušuje finanční stabilitu pojišťoven. Stejně tak finanční arbitr odmítá argumentaci Instituce, že některé náklady určuje přiměřeně (podle svého uvážení) z důvodu její flexibility na pojistném trhu, a že spotřebitelé tyto detaily nepotřebují znát.

Výše uvedené závěry finančního arbitra jsou i v souladu s § 56 odst. 3 písm. g) občanského zákoníku, že „nepřípustná jsou zejména smluvní ujednání, která zavazují spotřebitele k plnění podmínek, s nimiž se neměl možnost seznámit před uzavřením smlouvy“. Zde finanční arbitr odmítá argumentaci Instituce, že porušení § 55 a § 56 občanského zákoníku zakládalo v době uzavření Pojistné smlouvy pouze její relativní neplatnost, a odkazuje na závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10, že „[a]by bylo těchto ústavních předpokladů dosaženo, je nezbytné porušení zákonných pravidel, obsažených v ustanovení § 55 a § 56 občanského zákoníku k vyvážení uvedené faktické nerovnosti, spojit s absolutní neplatností nastávající ze zákona, ke které soud přihlíží ex officio, aniž by se spotřebitel musel neplatnosti smlouvy dovolat“.

Navrhovatel dále v řízení namítal neplatnost alokace pojistného, upravenou zejména článkem 11 odst. 2 a 3 Smluvních ujednání (dále jen „Alokační poplatek“).

Při posuzování platnosti ujednání, která obsahují spotřebitelské smlouvy, zejména jedná-li se o tzv. formulářovou smlouvu, tj. smlouvu uzavřenou adhezním způsobem (jakou je i Pojistná smlouva), je zapotřebí uplatnit mj. i zásadu poctivosti v právních vztazích, k čemuž finanční arbitr odkazuje na závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11, že „[v] praxi se zásada poctivosti projevuje mimo jiné tím, že text spotřebitelské smlouvy, obzvláště jedná-li se o smlouvu formulářovou, má být pro průměrného spotřebitele dostatečně čitelný, přehledný a logicky uspořádaný. Například smluvní ujednání musí mít dostatečnou velikost písma, nesmějí být ve výrazně menší velikosti, než okolní text, nesmějí být umístěna v oddílech, které vzbuzují dojem nepodstatného charakteru. Uvedená zásada poctivosti dopadá i na aplikaci všeobecných obchodních podmínek“.

Jak Ústavní soud rovněž vysvětlil „[p]rincip autonomie vůle a princip rovnosti je doplňován a korigován principem ekvity či spravedlnosti. Zcela jasně je to patrné na ustanovení § 56 odst. 1 občanského zákoníku, kde je uvedeno, že spotřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Zde uvedený pojem "dobrá víra" (dále též "zásada poctivosti") je nutno vykládat v jeho objektivním slova smyslu, tudíž se blíží pojetí

"dobrých mravů", případně pojetí "pocitivého obchodního styku" a v pojetí nového občanského zákoníku je tento pojem obsažen v imperativu "každý má povinnost jednat v právním styku poctivě" (srov. § 6 NOZ a důvodovou zprávu k tomuto ustanovení)".

Aby Navrhovatel zjistil, jakým způsobem je naloženo s jím zaplaceným pojistným podle článku 8 a násl. Smluvních ujednání, jaká část zaplaceného pojistného se použije pro tvorbu podílů na účtu a co vlastně tvoří základ pojistného plnění pro případ pojistné události, potřebuje detailně pochopit ujednání nacházející se v různých částech Smluvních ujednání, zejména v čl. 2, 4, 8, 11, 13 a 30 až 33.

Podstatnou podmínkou pro určení výše, v jaké bude Instituce pro případ pojistné události plnit, je mj. i zjištění, jakým způsobem se zaplacené pojistné alokuje do jednotlivých programů investování. V článku 11 odst. 2 a 3 Smluvních ujednání si Navrhovatel a Instituce sjednali, že Instituce v prvním roce trvání pojištění alokuje (po odečtu inkasního poplatku) pouze 20 % zaplaceného pojistného, ve druhém roce 90 % zaplaceného pojistného a od třetího roku 97 % pojistného. V této souvislosti finanční arbitr opakovaně poukazuje na své závěry výše ohledně neplatnosti inkasního poplatku, vzhledem k čemuž neměl Navrhovatel v prvé řadě možnost s jistotou určit, kolik z jím zaplaceného pojistného je do programu investování skutečně alokováno.

I kdyby však finanční arbitr od tohoto odhlédl, z výše citovaných ujednání Pojistné smlouvy je zřejmé, že zbývající část (80 %, 10 %, resp. 3 %) zaplaceného pojistného se do programů investování nealokuje, když žádné smluvní ujednání neurčuje, jak Instituce s nealokovanou částí zaplaceného pojistného naloží. Z vyjádření Instituce finanční arbitr zjistil, že si Instituce tuto část ponechává a jedná se tak vlastně o další poplatek spojený s Pojistnou smlouvou, ačkoliv tak není vůbec označen a i systematicky stojí v Smluvních ujednáních mimo ostatní poplatky. Instituce tak za použití alokačního procenta nepřímou odečítá významnou část pojistného zaplaceného Navrhovatelem a ve výsledku výrazně snižuje pohledávku Navrhovatele za Institucí, která odpovídá pojistnému plnění při pojistné události.

Pojistná smlouva tak na jedné straně jasně pojmenovává některé částky strhávané k tíži Navrhovatele jako poplatky a tyto poplatky vyjmenovává (srov. čl. 11 odst. 1, 13, čl. 15 odst. 4, čl. 32 odst. 6 Smluvních ujednání), na straně druhé pak ten nejzásadnější poplatek jako poplatek vůbec nenazývá a nechává na Navrhovateli, aby ho důkladným studiem řady dalších, na sebe přímo nenavazujících smluvních ujednání, složitě odhaloval sám.

Takto koncipovaná poplatková struktura Pojistné smlouvy je potom krajně nepřehledná a matoucí nejen pro průměrného spotřebitele, který zcela pochopitelně a oprávněně očekává, že když mu Instituce předkládá nějaký výčet částek označených jako poplatky, bude tento výčet úplný, ale objektivně nevyhovuje ani požadavku na logické uspořádání a přehlednost, jak vyžaduje Ústavní soud ve výše citovaném nálezu.

Pokud tedy Instituce jako tvůrce smluvní dokumentace včlenila do pojistných podmínek nepřehledná, logicky neuspořádaná a neurčitá ujednání týkající se Alokačního poplatku, jednala ve vztahu k Navrhovateli nepoctivě a ujednání o Alokačním poplatku jsou neplatná pro rozpor se zákonem, resp. se zásadou poctivosti.

Soukromoprávní povinnosti Instituce jako pojistitele seznámit Navrhovatele jako pojištěného řádně se všemi poplatky pak odpovídá i veřejnoprávní úprava, kdy například nelze ignorovat ustálenou judikaturu Nejvyššího správního soudu v otázce seznamování spotřebitelů s cenami výrobků a služeb podle zákona o ochraně spotřebitele. V této souvislosti dospěl Městský soud v Praze v rozhodnutí ze dne 2. 3. 2006, sp. zn. 11 Ca 203/2005 (publ. pod č. 898/2006 Sb. NSS) k závěru, podle něž musí jít při výkladu ustanovení § 12 zákona o ochraně spotřebitele o takové informace, které jsou zákazníkovi (spotřebiteli) přístupné okamžitě bez toho, že by byl zákazník nucen činit jakýkoliv úkon směřující ke zjištění ceny

zcela konkrétního výrobku. S tímto odůvodněním se ztotožňuje i Nejvyšší správní soud, srov. například rozhodnutí ze dne 22. června 2011, sp. zn. 1 As 59/2011, když finanční arbitr je přesvědčen, že vzhledem k účelu tohoto zákonného ustanovení a neexistenci žádné zákonné výjimky pro pojistné smlouvy je na místě aplikovat přiměřeně tento výklad i ve vztahu k poskytování služeb Institucí.

Protože však finanční arbitr dovedl neplatnost ujednání o Poplatcích a Alokačním poplatku přímo ze soukromoprávní normy, nezabýval se dále z důvodu procesní hospodárnosti posouzením porušení povinností Instituce podle převážně veřejnoprávního zákona o ochraně spotřebitele a případných dopadů do vzájemných práv mezi Navrhovatelem a Institucí (byť i porušení veřejného práva může vést v soukromoprávní rovině až k neplatnosti smlouvy, viz například rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 32 Odo 314/2003, podle něhož mj. platí, že „[s] ohledem na smysl a účel zákona je třeba posoudit, zda postačí uplatnění zákonem předvídaných veřejnoprávních sankcí (správní tresty - pokuty, odnětí oprávnění), nebo zda smysl a účel zákona žádá, aby předmětná smlouva byla považována za neplatnou“).

Pokud se jedná o otázku oddělitelnosti neplatných částí Pojistné smlouvy od jejího zbytku, podle § 41 občanského zákoníku platí, že „[v]ztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu“. Oddělitelnost neplatné části od ostatního obsahu právního úkonu je třeba vždy dovodit výkladem z projevu vůle účastníků právního úkonu, z povahy právního úkonu, popřípadě z okolností, za nichž k němu došlo, jakož i z účelu, který jednající právním úkonem sledovali.

Protože finanční arbitr zjistil, že neplatné jsou téměř všechny poplatky spojené s Pojistnou smlouvou, tj. Alokační poplatek, který v zásadě slouží jako počáteční náklady, rizikové pojistné, které je cenou za poskytnutou pojistnou ochranu a inkasní a správní poplatek, které představují úhradu administrativních nákladů instituce, nepovažuje částečnou neplatnost Pojistné smlouvy za možnou a uzavírá, že Pojistná smlouva je neplatná jako celek.

V této souvislosti finanční arbitr nerozporuje tvrzení Instituce, že pojistné uhrazené Navrhovatelem na základě Pojistné smlouvy lze považovat za její majetek, a to přinejmenším po formální stránce. S přihlédnutím k povaze investičních a kapitálových životních pojištění však současně nemůže přehlédnout skutečnost, že pravidelným obsahem těchto smluv je mj. závazek pojišťovny plnit v případě pojistné události nebo ukončení smlouvy oprávněné osobě, když výše tohoto plnění – pohledávky Navrhovatele za Institucí je úzce spjata právě se zaplaceným pojistným.

I v posuzovaném případě je proto nezbytné, aby Pojistná smlouva vymezila určitým způsobem mj. pohledávku Navrhovatele, která mu na základě této smlouvy vzniká, tedy vymezila i jakékoli částky, které tuto pohledávku snižují (náklady, poplatky apod.). Obdobně je tomu například s běžnými bankovními účty, kdy se peněžní prostředky po vložení na účet stávají formálně majetkem banky, nicméně klientovi vzniká ve stejné výši pohledávka za bankou, kterou může banka snižovat jen na základě přesně uvedených, zpravidla smluvně sjednaných důvodů (například poplatek za vedení účtu).

Pro úplnost finanční arbitr na závěr doplňuje, že (taktéž Navrhovatelem napadený) rozdíl mezi nákupní a prodejní cenou podílů a poplatek související se správou aktiv považuje za dostatečně určité, když v případě rozdílu mezi nákupní a prodejní cenou podílů je poplatek určen přesným procentem. V případě poplatku souvisejícího se správou aktiv sice není určena přesná hodnota, avšak je stanovena maximální možná výše poplatku 2 %. Pojistník je tedy informován o maximální možné výši poplatku, s tím, že tato může být případně nižší. Tyto poplatky by tedy byly v případě platného vzniku Pojistné smlouvy sjednány řádně.

8.6. Námitka promlčení

Pokud je nárok Navrhovatele uplatněný v řízení před finančním arbitrem promlčený (to samé platí i o řízení před soudem), tedy uplynula-li promlčecí doba, aniž by se Navrhovatel po Instituci v této době domáhal vydání bezdůvodného obohacení, nemohl by finanční arbitř uplatněný nárok Navrhovateli přiznat, i kdyby byl oprávněný.

Podle § 3036 nového občanského zákoníku platí, že se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují „všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona“.

Občanský zákoník obsahoval speciální úpravu promlčení pouze ve vztahu k právu na plnění z pojištění, (srov. § 104 občanského zákoníku: „U práv na plnění z pojištění počíná běžet promlčecí doba za rok po pojistné události.“).

Obecnou právní úpravu promlčení práv upravoval občanský zákoník v § 100 a násl., tato ustanovení se proto použijí i na posouzení promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy.

Vznést námitku promlčení, která přispívá právní jistotě, je právem každého účastníka smluvního vztahu. Ústavní soud v usnesení ze dne 4. 7. 2002, sp. zn. III. ÚS 21/02 vysvětlil, že „[ú]čelem promlčení je jednak stimulovat subjekty k včasnému vykonání subjektivních občanských práv (pohledávek), jednak čelit tomu, aby dlužníci nebyli ohledně svých povinností vystaveni po časově neurčitou dobu donucujícímu zákroku (tzv. vynutitelnosti) ze strany soudů. Tím institut promlčení v souladu s požadavkem právní jistoty brání existenci dlouhotrvajících občanských subjektivních práv a jim odpovídajících povinností, které jsou – zejména pokud jde o jejich dokazování po uplynutí delší doby – vždy spjaté s určitou sporností. Lze tedy říci, že povinnému subjektu je poskytnuta námitka promlčení jako účinná možnost ochrany před výše uvedenými negativními dopady dlouhotrvajících občanských subjektivních práv. Je pak na úvaze tohoto povinného subjektu, zda námitku promlčení uplatní či nikoliv. Současně je třeba připomenout, že občanský zákoník zdůrazňuje i vlastní přičinění subjektů pro ochranu svých práv a požaduje, aby především ony samy sledovaly svá subjektivní práva a činily takové kroky, aby nedocházelo k jejich ohrožení a poškozování. Ústavní soud současně považuje za nezbytné zdůraznit, že institut promlčení patří k těm zásadním a závažným institutům občanského práva hmotného, ale i právního řádu jako celku, že nelze do jeho výkladu zasahovat ať již extenzivně, či restriktivně aplikací dalších obecných institutů právního řádu, tj. i aplikací obecných zásad“.

Občanský zákoník současně připouští, že soudní ochranu je možné odmítnout, resp. vyloučit možnost domáhat se promlčení konkrétního nároku za předpokladu, že by z okolností konkrétního sporu vyplývalo, že by taková námitka byla v rozporu s dobrými mravy.

Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011, dovedl, že pokud by „výkon práva namítat promlčení uplatněného nároku byl toliko prostředkem umožňujícím poškodit jiného účastníka právního vztahu, zatímco dosažení vlastního smyslu a účelu sledovaného právní normou by pro něj zůstalo vedlejší a z hlediska jednajícího by bylo bez významu, jednalo by se sice o výkon práva, který je formálně se zákonem v souladu, avšak šlo by o výraz zneužití tohoto subjektivního práva (označované rovněž jako šikana) na úkor druhého účastníka, a tedy o výkon v rozporu s dobrými mravy (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. 21 Cdo 992/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 11/2000 pod pořadovým číslem 126, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99). Uplatnění námítky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby ničím nezavinil, a vůči

němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku promlčení byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. O jednání vykazující znaky přímého úmyslu poškodit druhého účastníka by ovšem nebylo možno uvažovat z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován, nýbrž jen z konkrétních okolností, za nichž byla námitka promlčení tohoto nároku uplatněna. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 33 Odo 561/2006)“. Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 25 Cdo 960/2014, současně doplnil, že „[r]ozpor uplatnění námítky promlčení s dobrými mravy nelze dovozovat z okolností a důvodů spojených pouze se vznikem práva, ale z okolností, za nichž byla tato námitka vznesena“.

Finanční arbitr nezjistil, že by uzavření Pojistné smlouvy, resp. práv a povinností z ní vyplývajících, nebylo výsledkem souhlasného projevu vůle stran sporu, kdy Navrhovatel v rámci formulářového návrhu volil v rámci možností nabízených Institucí. Ze shromážděných podkladů současně vyplývá, že se Navrhovatel i Instituce v průběhu trvání závazkového vztahu z Pojistné smlouvy chovali tak, jako by byla platná.

Finanční arbitr rovněž nezjistil, že by Instituce snad Navrhovateli poskytovala klamavé informace, odrazovala ho, či mu přímo bránila v uplatnění jeho práva. Naopak, Navrhovatel se nedomáhal svých práv před marným uplynutím promlčecí doby, tedy dříve, než podal návrh k finančnímu arbitrovi, ačkoliv měl dostatek informací k podání žaloby k soudu, případně návrhu k finančnímu arbitrovi. K marnému uplynutí lhůty tedy došlo nečinností na straně Navrhovatele, kterou nezpůsobila Instituce.

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr tedy nezjistil, že by k promlčení uplatněného nároku Navrhovatele na vrácení bezdůvodného obohacení v objektivní lhůtě došlo výlučně vinou Instituce nebo že by námitka promlčení byla projevem zneužití práva na úkor Navrhovatele, natož pak, aby některý z těchto důvodů byl naplněn v tak výjimečné intenzitě, která by odůvodňovala odepření možnosti uplatnit námitku promlčení pro rozpor s dobrými mravy.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu České Republiky v rozhodnutí ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006, že „[d]ovolá-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; návrh na zahájení řízení v takovém případě zamítne. Jestliže je v řízení uplatněna námitka promlčení, je na soudu, aby se v souladu se zásadou hospodárnosti řízení obsaženou v § 6 o. s. ř. přednostně zabýval otázkou promlčení práva, pokud to vede rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí ve věci samé, a nikoliv nárokem samým“.

Podle § 100 odst. 1 občanského zákoníku platí, že „[p]rávo se promlčí, jestliže nebylo vykonáno v době v tomto zákoně stanovené (§ 101 až 110). K promlčení soud přihlédne jen k námitce dlužníka. Dovolá-li se dlužník promlčení, nelze promlčené právo věřiteli přiznat“. Dále platí, že se „[p]romlčují ... všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického. Tím není dotčeno ustanovení § 105. Zástavní práva se nepromlčují dříve, než zajištěná pohledávka“ a „[n]epromlčují se rovněž práva z vkladů na vkladních knížkách nebo na jiných formách vkladů a běžných účtech, pokud vkladový vztah trvá“ (srov. § 100 odst. 2 a 3 občanského zákoníku).

Podle § 451 odst. 2 občanského zákoníku je bezdůvodným obohacením majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů. Podle § 451 odst. 1 občanského zákoníku musí ten, kdo se na úkor druhého bezdůvodně

obohatit, obohacení vydat. Speciální promlčecí doby pro promlčení práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení stanoví § 107 odst. 1 a 2 občanského zákoníku.

Podle § 107 odst. 1 občanského zákoníku „[p]rávo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil“; jedná se o tzv. subjektivní lhůtu, neboť její běh je závislý na vědomosti dotčené osoby o tom, že se na její úkor jiný obohatil. Podle 107 odst. 2 občanského zákoníku „[n]ejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo“; v tomto případě se jedná o tzv. objektivní lhůtu, která není závislá na vědomosti dotčené osoby o bezdůvodném obohacení.

Navrhovatel vyčísluje bezdůvodné obohacení částkou 432.000 Kč, což představuje zaplacené pojistné po dobu trvání Pojistné smlouvy. Instituce v řízení namítla promlčení nároku Navrhovatele na vrácení bezdůvodného obohacení před 11. 4. 2011, jelikož k případnému bezdůvodnému obohacení Instituce z důvodu zaplaceného běžného pojistného by došlo vždy, když bylo toto pojistné připsáno na účet Instituce a od té chvíle by také běžela tříletá promlčecí lhůta na vydání bezdůvodného obohacení. Promlčecí doba běží pro jednotlivé zaplacené pojistné zvlášť, takže nejpozději se promlčuje poslední Institucí přijaté pojistné, srov. například závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 33 Cdo 466/2014, podle nichž „[p]ři postupném pokračujícím získávání majetkového prospěchu (hodnot) se z hlediska promlčení považují za samostatné nároky na vydání plnění z bezdůvodného obohacení nároky, které vznikly ze samostatných oddělitelných případů bezdůvodného obohacení, i když jde o stejné subjekty a stejné skutkové podstaty bezdůvodného obohacení. K uplatnění každého takového práva na plnění z bezdůvodného obohacení začínají běžet objektivní i subjektivní promlčecí doby zvlášť“.

Finanční arbitr současně odkazuje na závěry Nejvyššího soudu například v rozhodnutí ze dne 11. 12. 2008, sp. zn. 33 Odo 1136/2006, že „[u] práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení je stanovena dvojnásobně kombinovaná promlčecí doba, a to subjektivní, která je dvouletá, a objektivní tříletá, resp. desetiletá. Jejich počátek je stanoven odlišně a jejich vzájemný vztah je takový, že jsou na sobě nezávislé co do svého běhu, jeho počátku i konce. Skončí-li běh některé z nich, právo se promlčí bez ohledu na druhou promlčecí dobu (je-li vznesena námitka promlčení)“.

Pro vzájemný vztah objektivní a subjektivní promlčecí doby tedy platí, že uplynutím jedné z nich se právo promlčí i přes to, že by běžela druhá promlčecí doba.

K počátku běhu objektivní promlčecí doby odkazuje finanční arbitr na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 11. 12. 2008, sp. zn. 33 Odo 1136/2006, že „[p]ro stanovení počátku běhu objektivní promlčecí doby ve smyslu § 107 odst. 2 obč. zák. je rozhodující okamžik, kdy bezdůvodné obohacení skutečně (fakticky) vzniklo; jinak řečeno, aby bylo možno uvažovat o promlčení práva, musí toto právo nejprve vzniknout. Okamžikem, od kterého se počátek běhu objektivní promlčecí doby odvíjí, je tedy okamžik vzniku odpovědnostního vztahu z bezdůvodného obohacení, a to bez zřetele na to, zda oprávněný subjekt o svém právu na vydání plnění z bezdůvodného obohacení věděl či nikoli. Předpokladem stanovení počátku objektivní promlčecí doby je v prvé řadě kladná odpověď na otázku, zda bezdůvodné obohacení vzniklo, a na ni navazující závěr, kdy se tak stalo“.

Nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého na straně Instituce z důvodu neplatné Pojistné smlouvy do 11. 4. 2011 je promlčen v tříleté promlčecí době.

Navrhovatel za dobu trvání Pojistné smlouvy uhradil Instituci na běžném pojistném částku ve výši 432.000 Kč. Poslední běžné pojistné bylo na účet Instituce připsáno dne 3. 5. 2012. Za období do 11. 4. 2011 uhradil Navrhovatel částku ve výši 380.000 Kč, po 11. 4. 2011

Navrhovatel hradil pojistné dalších 13 měsíců a uhradil tedy částku ve výši 52.000 Kč, tato část zaplaceného pojistného tedy není promlčena.

Bezdůvodné obohacení z neplatné Pojistné smlouvy na straně Navrhovatele pak představuje částka vyplaceného odbytného ve výši 249.875 Kč. Finanční arbitr vzájemná bezdůvodná obohacení stran sporu proti sobě započel a zjistil, že plnění, které by byla Instituce Navrhovateli povinna plnit je záporné. Finanční arbitr tedy nemůže Navrhovateli přiznat žádné plnění už z tohoto důvodu, a proto se dále nezabýval ani během subjektivní promlčecí doby.

9. K výroku nálezu

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů a po jejich pečlivém právním posouzení zjistil, že Instituce neměla právo účtovat k tíži Navrhovatele Poplatky a Alokační poplatek, když Sazebníky se nestaly ve smyslu § 788 odst. 2 občanského zákoníku platnou součástí Pojistné smlouvy a když ujednání čl. 11 odst. 1, 13 odst. 1 a 2 Smluvních ujednání jsou neplatná (podle § 37 a § 55 odst. 2 v návaznosti na § 56 odst. 3 písm. g) občanského zákoníku).

Neplatná ujednání současně nelze ve smyslu ustanovení § 41 občanského zákoníku oddělit od ostatního obsahu Pojistné smlouvy, protože představují její podstatnou součást.

Námítku Instituce na částečné promlčení nároku Navrhovatele posoudil finanční arbitr jako důvodnou, když námítku Navrhovatele, že ji Instituce vznesla v rozporu s dobrými mravy, nepřipustil.

Z vypořádání vzájemných nároků na vydání bezdůvodného obohacení s připuštěním námítky promlčení nevyplývalo, že by Navrhovateli svědčil nárok na plnění ze strany Instituce, protože z Navrhovatelem požadovaných 432.000 Kč zůstává nepromlčenou pouze částka ve výši 52.000 Kč (celkově zaplacené pojistné 432.000 Kč mínus promlčené pojistné ve výši 380.000 Kč). Na straně Navrhovatele pak vzniklo bezdůvodné obohacení ve výši 249.875 Kč. Finanční arbitr vzájemná bezdůvodná obohacení stran sporu proti sobě započel a zjistil, že Navrhovateli nemůže žádný nárok přiznat, z tohoto důvodu ve výroku tohoto nálezu návrh Navrhovatele zamítl.

Poučení:

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námítky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námítky se lze vzdát. Včas podané námítky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námítkami, je v právní moci.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce ■
Instituce – datová schránka phuzktz

